जरा याति गृहीता भ्रातृभिः सह । रात्रौ ये दधि-सेवन्ते पुंसलीञ्च रजस्वलाम् । तमुपैति जरा गृहीता भ्रातृभिः सह सुन्दरि ! इतिब्रह्मवैपु०ब्रह्मख०। ४राक्षसी-भेदे जरासन्धशब्दे दृश्यम् । ५क्षीरिणीवृक्षे शब्द-च०।६स्तुतौ निरु०।"जरायोध ! तद्विविड्ढि"ऋ०१।२७।१० इत्यस्यामृचि निरुक्ते ४।९।२। "जरा स्तुतिर्जरतेः स्तुतिकर्मणः" इत्यृक्भाष्यम् ।

अजादौ प्रत्यये परे मुख्ये गौणे च वा जराया जरस् । जरसी जरे जरया जरसा । "न ह्यस्या अपरं चन जरसा मरते पतिः"निरु०।।।२८ "धृता व्रतं "दृढत्वं जरसा विना" "सगैरजर्थं जरसोपदिष्टम्" रघुः गौणे "वीत-जन्म जरसं परं शुचिः" किरा० निर्जरसम् निर्जरम् । "अजरांसि च वस्त्राणि धारयन्ति गतक्लमाः" भा०अनु० १२२अ०। अव्ययीभावसमासे नित्यम् अच् जरस् च भा० जरायाः अभावः अजरसम् । सह जरया सजरसम् । ७निषादभेदे। "जरानामनिषादानां प्रभुः सर्वधनुष्मताम्" हरिवं० १६२ अ०। जरेति नाम येषां तेषां निषादानाम् इत्यर्थः। तत्र स्तुतौ "तासां जरां प्रसुष्वुचेति"। ऋ० ।।१४०।८"अच्छावदा तना गिरा जरायै ब्रह्मणस्पतिम्" । १।२८।१२। [जरातुरा" नैघ० ।

जरातुर त्रि० ३त० । १जीर्णे २जरायुक्ते शब्दर० "जननी

जरापुष्ट पु० ३त०। जरासन्धे नृपे शब्दर० ।

जराबोध पु०जरया स्तुत्या बुध्यति बुध–अच्। स्तुत्याबोधमा-नाग्नौ "जराबोध तद्विड्ढिविषे विश यज्ञियाय" ऋ० १।२७।५ । "जरया स्तुत्या बोधमानाग्नेः" भा० तत्र जराबोधेत्यस्यामृचि भवः छ । जराबोधीय जराबोधेत्य-स्यामृचि गीयमाने सामभेदे"अग्नेः युङ्ध्या हियेत चेति जराबोधीयमग्निष्टोमसाम कार्यम्" ताण्ड्र० ४।२।१५।

जराभीरु पु० जरातो भीरुः ५त० । १कामदेवे हेमच० । तस्य जीर्णवयसि हीयमानत्वात् तथात्वम् । २जरातो भयशीले त्रि० ।

जरायणि पु० जराया राक्षस्या अपत्यं तया पाल्यत्वात् बा० फि । जरासन्धे मागधे नृपे शब्दर० ।

जरायु पु० जरामेति इ–उण् । १गर्भावरणचर्मणि २गर्भा-शये, "जरायुणा सुखे चक्रे कण्ठे च कफवेष्टिते । वायोर्मार्गनिरोधाच्च न गर्भस्थः प्ररोदिति" सुश्रु० । "या तु चर्मावृतिः सूक्ष्मा जरायुः सा निगद्यते" देवीभाग० । ३जटायौ पक्षिणि च मेदि० । ४अग्निजारवृक्षे राजनि० । ५कुमारानुचरमातृभेदे । "पक्षाश्चिता मत्स्याः जरायुर्ज्जर्ज्जरानना" भा० श० ४७ अ० ।

जरायुज त्रि० जरायौ जायते जन–ड ७त० । जरा-मध्यजाते मनुष्यादौ अमरः । जरायुजभेदाश्च महुन दर्शिता यथा "पशवश्च मृगाश्चैव व्यालाश्चोभयतो-दतः । रक्षांसि च पिशाचाश्च मनुष्याश्च जरायुजाः" "पशवः गवाद्याः मृगा हरिणाद्या व्यालाः सिंहाद्याः" कुल्लू० "त्रीणि स्थानानि भूतानां चतुर्थं नोपपद्यते । स्थलमापस्तथाकाशं जन्म चापि चतुर्विधम् । अण्डजो द्विज्जसंस्वेदजरायुजमथापि वा । चतुर्द्धा जन्म इत्ये-तद्भूतग्रामस्य लक्षणम्" इत्युपक्रमे "द्विपादश्चतुष्पा-दानि तिर्य्यग्गतियुतानि च । जरायुजानि भूतानि" भा० आनु०४२अ०। संक्षेपेणोक्ताः ।"या तु चर्मावृतिः सूक्ष्मा जरायुः सा निगद्यते । शुक्रशोणितयोर्योगस्तस्मिन् संजायते यतः । तत्र गर्भो भवेद्यस्मात्तेन प्रोक्तो जरा-युजः" इति देवीभाग०।

जरासन्ध पु० जरया राक्षस्या सन्धः देहयोजनमस्य । बृहद्रथभूपसुते मागधे नृपे तस्योत्पत्तिकथा यथा । 'राजा बृहद्रथो नाम मगधाधिपतिर्बली" इत्युपक्रमे । "नाससाद नृपश्चेतः पुत्रं कुलविवर्द्धनम् । अथ काक्षीवतः पुत्रं गौतमस्य महात्मनः । शुश्राव तपसि आसक्तदारं चण्डकौशिकम् यदृच्छयागतं तन्तु इक्ष-मूलसमाश्रितम् । पत्नीभ्यां सहितो राजा स च रत्नै-रतोषयत् । तमब्रवीत्प्रसन्नोऽस्मि सत्यवाग्विजितेन्द्रियः । परि-तुष्टोऽस्मि राजेन्द्र ! वरं वरय सुव्रत ! । ततः समार्यः प्रणतस्तमुवाच बृहद्रथः । पुत्रदर्शननैराश्याद्वाष्पसंदि-ग्धया गिरा । राजोवाच । भगवन्नाज्यसुतस्त्वज्ज प्रस्थितोऽहं तपोवनम् । किं वरेणात्मभागस्य किं राज्येनाप्रजस्य मे । ऋषिरुवाच । एतत् श्रुत्वा मुनिर्ध्यानमगमत् क्षुभितेन्द्रियः । तस्यैव चाम्रवृक्षस्य छायायां समुपाविशत् । तस्योपविष्टस्य मुनेरुत्सङ्गे निपपात ह । अथानमगुकादष्टमेकमाम्रफलं किल । तत् प्रगृह्य मुनिश्रेष्ठो हृदयेनाभिमन्त्र्य च । राज्ञे ददावप्रतिमं पुत्रसंप्राप्तिकारणम् । उवाच च महाप्राज्ञः राजानं महामुनिः । गच्छ राजन् ! कृतार्थोऽसि निवर्त्तस्व नराधिप ! । एतत् श्रुत्वा मुने-र्वाक्यं शिरसा प्रणिपत्य च । मुनेः पादौ महाप्राज्ञः स ऋषिः स्वगृहं गतः । यथा समयमाज्ञाय तदा स